

Сіткар С. В.

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри машинознавства і транспорту
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка
Sitkars@gmail.com

Сіткар Т. В.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри комп'ютерних технологій
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка
Sitkar@gmail.com

ПРОЗОРИСТЬ І ВІДКРИТИСТЬ – СЕКРЕТ УСПІХУ ЕСТОНСЬКОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Аналіз результатів PISA (проводиться 1 раз на три роки серед учнів, які досягли 15-річного віку (школи, гімназії, коледжі)) показує, що вже декілька разів Естонія займає найвищі місця з-поміж європейських країн. Наступне таке оцінювання за планом має проводитись у 2021 році. Більше того, маленькі сільські школи у цьому рейтингу показують такі ж високі результати, як і школи в найбільших містах Естонії – Тарту і Таллінні. В чому ж секрет успіху естонської освіти?

Аналіз останніх досліджень. Після розпаду Радянського Союзу в країні не було ані адекватних підручників, ані грошей на освіту, ані розуміння того, як вчити дітей. Тоді уряд прийняв рішення: дати навчальним закладам більше свободи і максимально децентралізувати управління школами – всі повноваження з керування середньо-освітніми закладами переходили до місцевих громад.

Як зазначає **Гелмер Йогі**, який на початку незалежності Естонії сам очолював гімназію та після цього він двічі був депутатом парламенту і зараз знову освітянин – директор престижної гімназії імені Яана Поска в Тарту, у якій 38% гімназистів – школярі з навколишніх містечок, потрібно звернути увагу на те, що на початку 90-х років ХХ ст. вчителі теж не знали, як навчати. Відтак почали активно їздити до Фінляндії та Швеції набиратись досвіду. А з часом школи почали **конкурувати між собою за кожного учня** [2].

Це було пов'язано зі зміною принципів фінансування: якщо раніше гроші на школу виділялись незалежно від кількості учнів, то згодом фінансова субвенція почала вираховуватись із чіткою прив'язкою до наповнюваності класів. **У 90-х роках уряд передав школи та дитячі садочки** в управління муніципалітетів – сільських (їх тут називають волостями) і міських. При цьому муніципалітети отримували право повністю розпоряджатись грошима на освіту, закривати-будувати школи і дитячі садки. А самі школи – приймати рішення щодо навчальної програми і брати на роботу чи звільняти вчителів [2].

Як зазначив свого часу **Джанар Холм**, канцлер Міністерства освіти і науки: «Спершу здавалось, що свободи забагато. Але саме вона дозволила країні досягнути того рівня, який є зараз» [2].

Виокремлення невирішених раніше аспектів поставленої проблеми. З офіційних джерел [1; 2] відомо, що в Естонії відсоток людей віком 16–74 років, які володіють інформаційно-комунікативними технологіями, у 2012 році становив 65%, а на завершення 2020 року, за прогнозами, має становити 80%. Зайнятість людей віком 20–34 роки, які закінчили навчання 1–3 роки тому, в 2012 році становила 73,9%, на 2020 рік було заплановано збільшити цей показник до 82%. Чи не є це для України орієнтиром, на який варто спрямовувати стратегію освітнього вектора в найближчих перспективах?

Зазначене вище й зумовило **мету нашого дослідження**, а саме: проаналізувати досвід успішності естонської освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Другий секрет успіху Естонії – у **відкритості даних** про освіту. У цій країні більше 15 років існує система електронного врядування. Тут у кожного є ID-картка, вибори проходять онлайн, активно використовуються електронні підписи, а всі системи взаємодіють одна з одною через захищені канали зв'язку (X-road).

Дані про освіту теж відкриті. Естонці можуть подивитись, яка кількість учителів якої кваліфікації у певній школі, скільки в ній учнів і як багато з них передчасно її покинули, як школа розпоряджається виділеними державою грошима, які підручники обирає і за якою програмою веде навчання тощо.

Усе це спростило життя Міністерству освіти. Про це наголосив канцлер Естонського міністерства освіти і науки **Джанар Холм**. «За останні 10 років я не пам'ятаю, аби школи приходили і жалілись, що їм нібито дають мало грошей на зарплати вчителів. Бо ми дуже швидко можемо довести і сказати – ні, це неправда» [2]. За його словами, хоч інформаційна освітня система <http://www.ehis.ee/> **EHIS** з'явилась у 2004 році, повноцінно вона запрацювала у 2008-му. Ця база, власником якої є МОН, взаємодіє з понад 20 іншими, «підтягуючи» необхідні дані. Ось лише деякі з цієї «хмари» баз:

1. **ETIS** – портал наукових досліджень, де збирається інформація про опубліковані вченими статті та дослідження.

2. **ÕIS** – спільна інформаційна система для вищих навчальних закладів, через яку реєструються студенти і де можна відстежити навіть їхню успішність.

3. **SAIS** – система вступу до закладів вищої освіти та системи профтехосвіти. Звідси EHIS отримує дані про бали абітурієнтів у електронному режимі, а після проведення вступної кампанії – інформацію про зарахування до закладу вищої освіти.

4. **EIS** – електронний банк із питань оцінювання для середньої школи. Там можна пройти електронне тестування. Навіть якщо учні пройдуть його на папері, результати у відсканованому вигляді заносяться в цю систему.

5. **EKIS** – система управління навчальними закладами, де міститься логістична і практична інформація про навчальну площу і всі фінансові питання.

6. Державний реєстр професійних кваліфікацій. Він стосується закладів профтехосвіти. У цьому реєстрі міститься інформація про присудження професійних кваліфікацій по завершенню ПТУ.

Школи отримують гроші на основі інформації, отриманій із EHIS, до того ж сертифікати про закінчення школи друкуються на основі оцінок і назви програми з цієї бази. *«Наступного року ми хочемо взагалі відмовитись від друку сертифікатів, будуть лише електронні дані»,* – каже керівник департаменту аналітики Міносвіти **Ауне Валк** [2]. Крім того, дані з <http://www.ehis.ee/> EHIS автоматично використовують перевізники при оплаті студентами проїзду у громадському транспорті – електронна картка одразу ідентифікує, що пасажир – саме школяр чи студент.

Деякі з позицій у EHIS автоматично агрегуються на сайті «Educational Eye» (HaridusSilm) – і використовуються вчителями, батьками та стейкхолдерами для прийняття рішень щодо певної школи. Умовно кажучи, «видима для громадськості частина» EHIS автоматично збирається на сайті «Educational Eye». В Естонії кажуть, що така відкритість не лише позбавила їх багатьох спекуляцій і здогадок у ЗМІ, які виникали через брак інформації, але й допомогла при впровадженні широкої автономії шкіл.

«Естонська система освіти дуже автономна. Школи можуть приймати багато рішень. У цій дуже автономній системі має бути підзвітність: якщо інформація про діяльність навчальних закладів відкрита, ця автономія використовується правильно», – коментує Ауне Валк [2]. Як приклад, вона наводить дані про зарплати вчителів. Адже уряд багато разів говорив, що має за мету збільшити зарплати. Однак відстежити, як це насправді відбувається на рівні місцевої влади, можна лише на основі таких об'єктивних даних у системі.

Кожного року на оновлення системи Естонія витрачає 300 тисяч євро. Ці кошти йдуть на підтримку існуючих баз і додавання нових модулів. З новинок – окремий модуль з навчання дорослих, які чи то змінюють фах, чи поглиблюють свої знання.

Звісно, дані використовуються для стратегічного планування та аналізу. Наприклад, отримавши показники про зарплати випускників шкіл і вузів з податкової інспекції, в естонському МОН вираховували співвідношення між кваліфікацією мешканця країни і його реальною зарплатою. Тобто інформаційна система може зіставити дані про освіту п'ятирічної давнини з реальною заробітною платнею і видати такий аналіз [2].

Висновки та подальші перспективи у цьому напрямку. Зазначимо, що в кожній країні своя специфіка. Неможливо просто скопіювати чуже рішення та сподіватися, що воно спрацює. Мета всіх новаційних програм – адаптація навчання до майбутніх потреб суспільства, а також запровадження нової навчальної концепції. Для українського суспільства сьогодні першочерговим завданням є оснастити всі школи цифровими технологіями, навчити вчителів ними користуватися, розробити електронні навчальні ресурси та платформи, які були б зручні в користуванні серед освітян, а далі відкривається перспектива говорити про саму цінність навчання та викладання [1].

Література

1. Естонське освітнє диво. Чому країна отримала високі результати PISA. URL: <https://nus.org.ua/articles/estonske-osvitnye-dyvo-chomu-krayina-otrymala-vysoki-rezltaty-pisa/> (дата звернення: 29.03.2021).

2. Титиш Галина. Як це у них. Естонський досвід реформи середньої освіти. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/> (дата звернення: 27.03.2021).

УДК 376-056(477.72)

Слободенюк Л. І.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри
теорії й методики виховання, психології

та інклюзивної освіти КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

Херсонської обласної ради

lidiaslobodenuk@gmail.com

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА ШКІЛЬНОГО ПСИХОЛОГА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Права та обов'язки громадян з обмеженими можливостями закріплено в нормах міжнародного права. У Конвенції ООН про права дитини обумовлюються вимоги до кожної держави та її політики діяти згідно зі всесвітньою конституцією прав дитини [3]. В основі інклюзивного навчання лежить право на освіту [4]. Принцип інклюзивної освіти викладено в Саламанкській декларації, прийнятій і схваленій у 1994 р. 92 країнами світу: «Звичайні школи повинні приймати всіх дітей незалежно від їх фізичного, інтелектуального, емоційного, соціального, лінгвістичного або іншого стану і створювати їм умови на основі педагогічних методів, орієнтованих, у першу чергу, на потреби дітей» [11].

На державному рівні створення умов для навчання таких дітей, їхню професійну орієнтацію, зайнятість та інтеграцію в суспільство регулюється системою нормативно-правових актів, зокрема: Конституцією України, законами України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» (1991), «Про охорону дитинства» (2001), «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (2006), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020) тощо. Приймаються положення та законодавчі документи, які забезпечують і гарантують отримання якісної освіти учнями з особливостями психофізичного розвитку в масових школах за місцем проживання, створення умов для реалізації їхнього творчого потенціалу та розвитку індивідуальних здібностей [5; 6; 7; 9; 10].

Законом України «Про освіту» надано право на якісну та доступну освіту кожній людині, незалежно від стану здоров'я та інвалідності. Зокрема, статті 19 («Освіта осіб з особливими потребами») і 20 («Інклюзивне навчання») значно розширюють можливості інклюзивної освіти. У статті 20 йде мова про те, що «заклади освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і